

QON

¹Odilov Ramziddin Dilshodovich

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali
odilovramziddin2004@gmail.com,

²To'xtamurodov Sardor Sobirovich

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali
sobirovichsardor@gmail.com,

³Xushvaqtova Osiyo Asadulla qizi

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali
osiyoxushvaqtova8@gmail.com,

⁴Jumanazarova Sarvinoz G'ani qizi

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali
sarvinozjumanazarova680@gmail.com,

⁵Boltayeva Maxfirat Dusmurod qizi

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali.
<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7726613>

ARTICLE INFO

Received: 02nd March 2023

Accepted: 10th March 2023

Online: 11th March 2023

KEY WORDS

Qon qlazmasi, shakili
elementlarga, albumin,
globulin, fibrinogen, qon
zardobi, ertirosit, leykosit,
trombasit, netrofil, eozenofil,
bazafil, limfosit, monosit,
granulosit, agranulosit.

ABSTRACT

Qon barcha organizimlarda muhim tarkibiy qismi bo'lib, qon tarkibi jihatdan murakkab tuzilgan. Qon organizmdan immunitet hosil qilishda, oziq moddalarni va kislarodni tashish funksiyasini bajaradi. Organizimni gomeostaz holatda saqlaydi. Qonni tarkibi o'zgarishi turli xil patologik jarayonlar sodir buladi.

Qon suyuq biriktiruvchi to'qima bo'lib organizimda immum tizimida, organizimlarni o'zaro bog'lash, oziq moddalarni va kislarodni organizimga yetkazib berish funksiyasini bajaradi.

Qon o'zi ikkita tarkibiy qismga bo'linadi.

- qon plazmasi.
- shakli elementlarga.

Ular normal xolatda organizimda 55%/45% nisbatda bo'ladi. Voyaga yetgan odamning tana massasi 7% tashkil qiladi, odamda o'rtacha 5-5,5 l qon bo'ladi.

Qon plazmasini 90-92% suv qolgan 8-10% quruq moddalar tashkil etadi. Quruq moddalarning 5,5-8% oqsillar 2-3,5 % organikvitaminlar tashkil etadi. Qon oqsillarining eng muximlaridan albumin 4,5-5,5% globulum 1,2-2,5%, fibrinogen oqsillari 0,2-0,6% tashkil etadi. Qon tarkibidagi oqsillarning miqdori ularning protsenti va turli xildagi patologik jarayonlarga bog'liq. Qon tarkibidagi oqsillar malum bir funksiyalarni bajaradi. Masalan globulin qon zardobidagi antitelalar tutuvchi oqsil hisoblanadi, fibrinogen oqsili esa malum sharoitda fibrin tolalarini xosil qilish imkoniyatiga ega bo'lib, qonning ivishida muhim rol o'ynaydi fibrinogensiz plazma qon zardobi deyiladi. Qon plazmasida turli xildagi moddalar uchraydi.

Qon shakli elementlari uch guruhga bo'linadi.

- Qizil qon donachalari –eritrosit.
- Oq qon donachalari –leykosit.
- Qon plastinkalari - trombositlarga bo'linadi.

Eritrositlar odam va sutemizuvchi hayvonlarda yuqri darajadagi deffirensiyalanish xususiyatiga ega, ular voyaga yetgan davrida yadrosi va hujayra organillari bo'lmaydi. Bunga mustasno xolatda ya'ni tuban sutemizuvchi va qushlar eritrositlarida yadro va mikronaychalar borligi aniqlangan. Eritrositlar o'rtacha 1mm^3 qonda erkaklarda 4-5,5 mln, ayollarda 4-5 mlnga yaqin bo'ladi. Eritrositlarning shakli disksimon shaklda bo'ladi, o'lchami normal xolatda 7,2 mkn (ya'ni 7,1-8mkn gacha) xolatda uchraydi, agarda 6 mkn dan kichiklari mikrositlar 9 mkn dan kata bo'lsa makrositlar deyiladi. Eritrositlarning muxum funksiyalaridan biri kislarodni tashish bu xususiyati tarkibidagi gemogilabinga bog'liq. Gemogilabin ikki qismdan tashkil topgan ya'ni temir va oqsildan temir 4%, oqsil esa 96% tashkil etadi. Barcha gemogilabinda temir bir xil bo'ladi, oqsil esa 20 xil bo'ladi. Eritrositlar 90-120 kungacha yashaydi. Sog'lom odamda bir kunda 250 ta eritrosit yemiriladi. Eritrositlarning soni kamayishi anemiya ya'ni kam qonlikka olib keladi.

Leykositlar yoki oq qon tanachalar deb yuritiladi. Leykositlar o'z navbatida ular ikki guruhga bo'linadi.

- Donador leykositlar yoki granulositlar
- Donasiz leykositlar yoki agranulositlar

Granulositlarning donachalari qaysi bo'yoqda bo'yalishiga qarab uch turga bo'linadi. Ham ishqoriy ham kislotali bo'yoqda bo'yalsa neyetrofillar, ishqoriy bo'yoqda bo'yalsa eozenofillar yoki faqat kislotali bo'yoqda bo'yalsa bazafillar deb yuritiladi.

Agranulositlar xa o'z navbatida ikkiga bo'linadi.

- Limfositlar
- Monositlarga.

Leykositlar 1mm^3 qonda 38000-90000 ga yaqin uchraydi leykositlarning umumiy 65-70% ni netrofillar, 2-5% ni eozenofillar, 05-1% ni bazafillar , 25-30 % ni limfositlar ,6-8 % ni monositlar tashkil qiladi .Leykositlar organizimda yot modda tushganda soni keskin oshib ketadi, bundan tashqari ovqatlanganda , jismoniy mehnat bilan shug'ullanganda va xomiladorlik davrida ham soni oshadi , bu xodisa fiziologik leykasitoz deyiladi.

Trombositlar yoki qon plastinkalari deb yuritiladi.Trombositlar leykosit va eriotrositlardan farqi u haqiqiy hujayra ham emas, suyak ko'migidagi gigant megakariosit hujayra sitoplazmasidagi kattaligi 2-3 mkn parchalar xisoblanadi. Shu tufayli trombosit termini odam qon plastinkasiga nisbatan unchalik to'g'ri emas. O'zida haqiqiy yadro, haqiqiy hujayraga ega bo'lgan trambasitlar faqat tuban umurtqalilarda aniqlangan. Normal holatda 1mm^3 qonda 200000-300000 gacha bo'ladi. O'lchami turli xil bo'ladi 30 nm dan 0,2 mkn gacha bo'ladi. Trombositlarning muxim funksiyalaridan biri qonni ivishda ishtirok etadi. Trombositlar tarkibida 50 ga yaqin fermentlar borligi aniqlangan. Trombositlar qisqa umir ko'radi ya'ni 5-8 kun.

References:

1. Q.R.To'xtayev. F.X.Azizova. M.A.Abdurahmonov. E.A.Tursunov. K.I.Rasulev. M.X.Rahmatova. **Gistologiya**,. Sitologiya Va. Embriologiya.
2. Nurova Z. A. et al. LALIFORNIA RED WORM ENHANCEMENT OF THE IMMUNE SYSTEM IN HUMAN DISEASE SERUM PRODUCTION //European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2022. – Т. 2. – №. 11. – С. 140-142.
3. Ташниязов Х. Б., Асфандиёров Ж. М., Ашуров А. Т. ИССЛЕДОВАНИЕ ОСОБЕННОСТИ ЦИТОМОРФОЛОГИИ В КЛЕТКАХ БУККАЛЬНОГО ЭПИТЕЛИЯ КУРЯЩИХ СТУДЕНТОВ ТЕРМЕЗСКОГО ФИЛИАЛА ТАШКЕНТСКОЙ МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ //International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research. – 2023. – Т. 3. – №. 2. – С. 62-67.
4. Asfandiyorov J. et al. QON. QONNING SHAKLLI ELEMENTLARI. ERITROTSITLAR. ERITROTSITLARNING ORGANIZMDAGI AHAMIYATI HAMDA ERITROTSITLARGA BOG'LIQ BO'LGAN KASALLIKLAR //Models and methods in modern science. – 2022. – Т. 1. – №. 15. – С. 132-135.
5. Mirzaali o'g'li A. J. et al. TERMINAL CASES LUNG AND HEART RESUSCITATION TRANSFER PRINCIPLES //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 10. – №. 10. – С. 729-731.